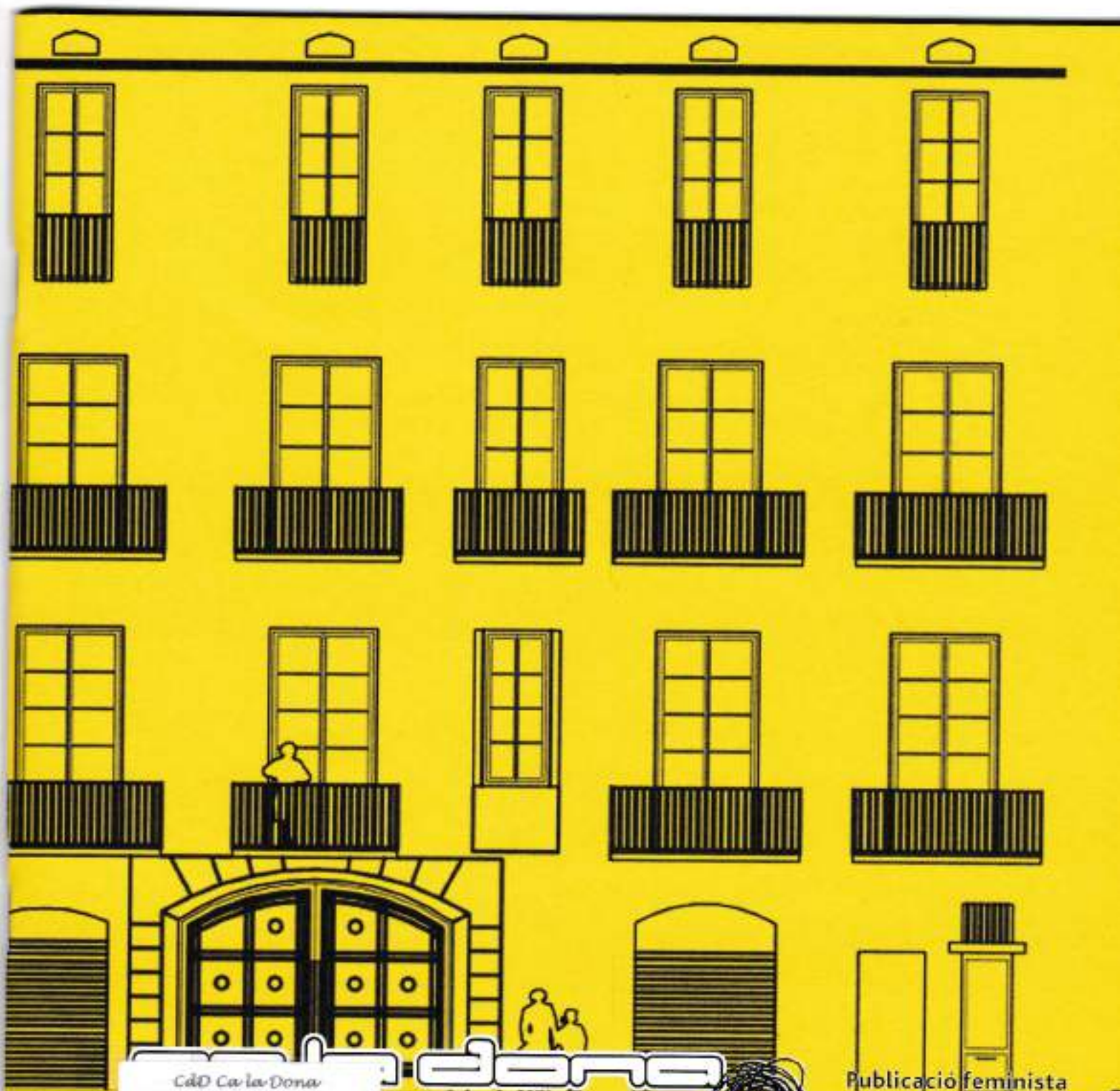

CdD Ca la Dona

09465

ca la dona

Publicació feminista

número 67 | juny 2009 | 1,80 euros

[67] $\mathbb{H}^n \times \mathbb{H}^n \rightarrow \mathbb{H}^n \times \mathbb{H}^n$ is $(x, y) \mapsto (x, y)$.

CONSELL DE REDACCIÓ

BETLEM CAÑIZAR BEL | MEMBRE DE LA COMI CA LA DONA

CARMÉ VIDAL ESTRUEL | Membre de la Comi Ampliada

MARINA COLLELL CORNELLES | MEMBRE DE LA GUERRILLA TRAVOLAKA I LA XARXA D'ACCIÓ TRANS I INTERSEX DE BARCELONA.

VICKY MORENO | DONES X DONES

MARIA OLIVARES | MARXA MUNDIAL DE DONES

MERCÈ OTERO VIDAL | MARIA MORÓN | HIREIA BOFILL
PARTICIPANTS ALS CONSELLS

SANDRA BISTRATEN CASTELLS
PROFESSORA DE L'ASSIGNATURA HABITATGE I
COOPERACIÓ. ARQUITECTA DEL PROJECTE

AQUEST OBRA ESTÀ SOTA UNA LICÈNCIA CREATIVE COMMONS DE RECONeixEMENT - NoComercial - Sense Obra Derivada (BY-NC-ND). No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

c/ Casp, 38, pral. 08010 Barcelona TELÈFON 934 127 161 FAX 934 123 996 caladona@caladona.org | www.caladona.org | HORARI dilluns dimarts - dimecres - dijous 10.00 a 14.00 h - 16.00 a 20.00 h | CONSELL d'ASSOCIATS Lèlia Becana Velasco, Betlem Carfàzar Bel, Montse Cervera Rodon, Lucie Foissin, Beatriu Macià, Maria Mordín Martín, Maria Olivares Usach, Mercè Otero-Vidal, Montse Otero Vidal, Antònia Pallach Estela, Felisa Píou, Àngels Pujol, Ona Rovira Insensé, Carme Vidal-Estruel. Amb el suport del Consell de Redacció habitual de la revista | DISENY GRÀFIC Cecília Vietto Bollati, Debora Benítez Álvarez | IL·LUSTRACIÓ PORTADA Planiol façana Ripoll, 25 | CORRECCIÓ Lèlia Becana Velasco | DIPÒSIT LEGAL: B - 22.331 / 89 | IMPRESSIÓ el Tinter

Biblioteca
de Documentació
Ca la dona

EDITORIAL | CONSELL DE REDACCIÓ

Ja han començat les obres a Ripoll 25!

#CAL

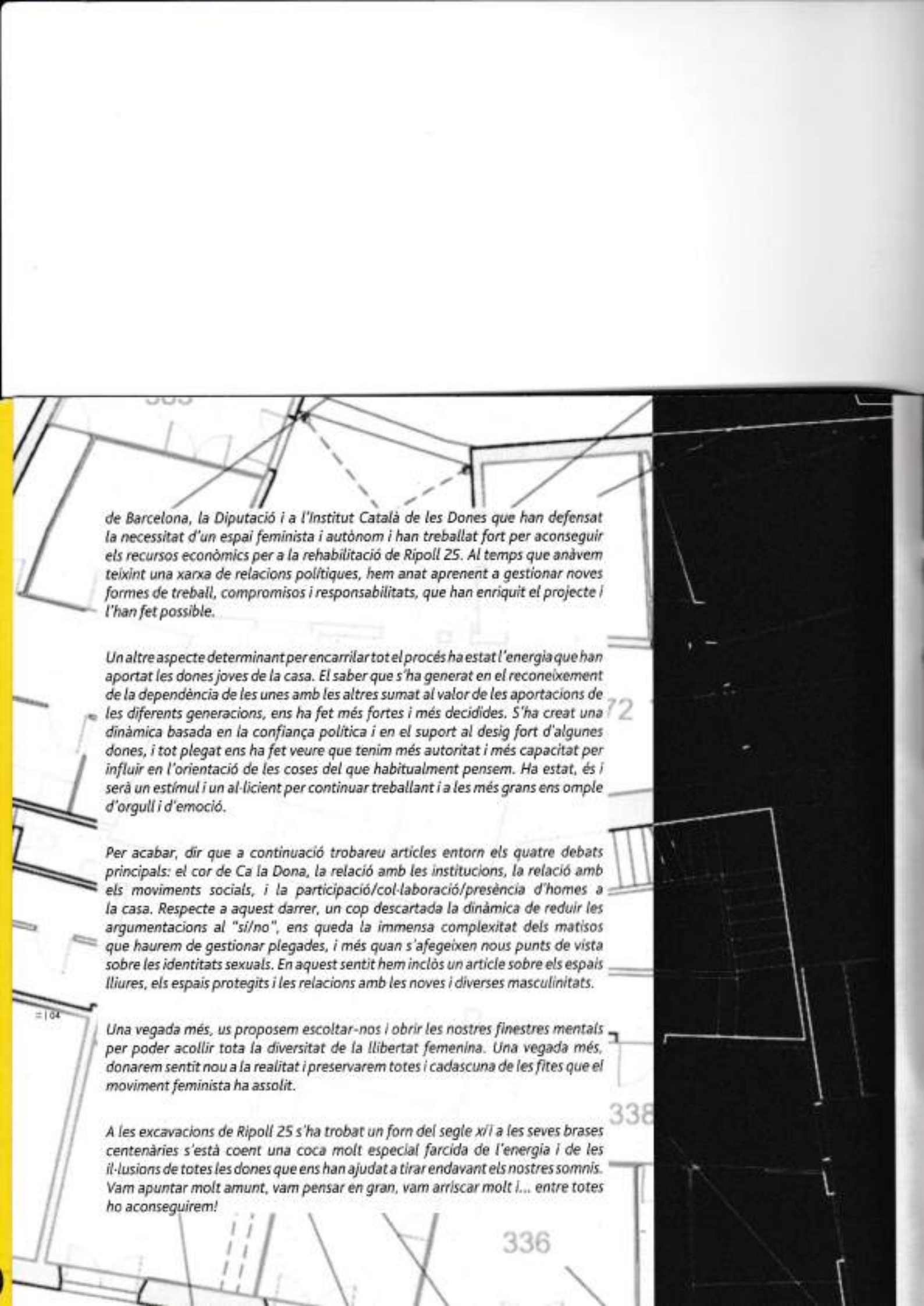
35

Gràcies a l'empenta i la tenacitat d'algunes dones s'estan materialitzant les decisions que vam prendre fa cinc anys. Sumant les il·lusions d'algunes, els dubtes d'altres i l'escepticisme de moltes vam tenir l'atreviment de dir "Sí a Ripoll 25!". I ara resulta que el que semblava una idea utòpica i desmesurada ja s'està fent realitat.

Tan aviat com vam ser conscients que el ritme i el contingut de Ca la Dona no podien venir determinats per la dinàmica del nou local, vam assumir el repte d'endegar un procés de reflexió i posada en comú dels significats que la casa té per a cadascuna de nosaltres. Vam organitzar una tanda de debats on hem pogut constatar i compartir les dificultats de forjar un projecte apuntalat per la diversitat de desigs i de plantejaments de totes les dones que se senten vinculades a Ca la Dona. Hem anat desgranant, definint i repensant alguns dels elements que constitueixen el cos i el cor de Ca la Dona. Els seus batecs ens han enfortit per anar deixant de banda els discursos afeblidors que ens minoritzen i les pors i les desconfiances que ens paralitzen. Ens han animat a privilegiar l'espai de diàleg i d'escolta on poder expressar les nostres diferències i anar ajustant-les en la pràctica de la relació. Una pràctica política que ha propiciat un intercanvi enriquidor tant a nivell personal com de cara a la casa i al projecte de nou local.

Els debats resten oberts per continuar incorporant-hi tots aquells aspectes que considerem necessaris i fer-los extensius a altres moviments socials perquè giren al voltant de temes prou amplis i comuns com per transcendir el propi funcionament de la casa. En el fons, ens estem interrogant sobre el simbòlic de la nostra activitat política i sobre com integrar la pràctica de la relació entre dones sense caure en plantejaments repetitius i institucionalitzats, o sense tancar portes a noves propostes. Una pràctica, sempre viva i canviant, a la que no s'hi arriba per casualitat sinó que respon a un feina laboriosa de treball conjunt per trobar les solucions entre totes, de forma que ningú ninguna senti que guanya o perd sinó que totes hi guanyem i totes sumem alguna cosa.

En tot aquest procés hem anat bastint complicitats amb les arquitectes de la càtedra UNESCO de sostenibilitat de l'ETSAB (UPC) i les arqueòlogues de la UB, i volem destacar el suport de les dones amb càrrecs institucionals a l'Ajuntament

de Barcelona, la Diputació i a l'Institut Català de les Dones que han defensat la necessitat d'un espai feminista i autònom i han treballat fort per aconseguir els recursos econòmics per a la rehabilitació de Ripoll 25. Al temps que anàvem teixint una xarxa de relacions polítiques, hem anat aprenent a gestionar noves formes de treball, compromisos i responsabilitats, que han enriquit el projecte i l'han fet possible.

Un altre aspecte determinant per encarrilar tot el procés ha estat l'energia que han aportat les dones joves de la casa. El saber que s'ha generat en el reconeixement de la dependència de les unes amb les altres sumat al valor de les aportacions de les diferents generacions, ens ha fet més fortes i més decidides. S'ha creat una dinàmica basada en la confiança política i en el suport al desig fort d'algunes dones, i tot plegat ens ha fet veure que tenim més autoritat i més capacitat per influir en l'orientació de les coses del que habitualment pensem. Ha estat, és i serà un estímul i un al·licient per continuar treballant i a les més grans ens omple d'orgull i d'emoció.

Per acabar, dir que a continuació trobareu articles entorn els quatre debats principals: el cor de Ca la Dona, la relació amb les institucions, la relació amb els moviments socials, i la participació/col·laboració/presència d'homes a la casa. Respecte a aquest darrer, un cop descartada la dinàmica de reduir les argumentacions al "sí/no", ens queda la immensa complexitat dels matisos que haurem de gestionar plegades, i més quan s'afegeixen nous punts de vista sobre les identitats sexuals. En aquest sentit hem inclòs un article sobre els espais lliures, els espais protegits i les relacions amb les noves i diverses masculinitats.

Una vegada més, us proposem escoltar-nos i obrir les nostres finestres mentals per poder acollir tota la diversitat de la llibertat femenina. Una vegada més, donarem sentit nou a la realitat i preservarem totes i cadascuna de les fites que el moviment feminista ha assolit.

A les excavacions de Ripoll 25 s'ha trobat un forn del segle XII a les seves brases centenàries s'està coent una coca molt especial farcida de l'energia i de les il·lusions de totes les dones que ens han ajudat a tirar endavant els nostres somnis. Vam apuntar molt amunt, vam pensar en gran, vam arriscar molt i... entre totes ho aconseguirem!

BETLEM CAÑIZAR BEL | COMI CA LA DONA
A PARTIR DE LES REFLEXIONS DE LES DONES
QUE HAN PARTICIPAT ENS ELS DEBATS

el cor de ca la dona

No ens estendrem en aquestes planes en la història de Ca la Dona o en el que fem (que podeu trobar a www.caladona.org). Volem parlar, en canvi, de la política que la sustenta.

El text neix dels primers debats que es van generar a la casa quan es va concretar el trasllat a un espai més gran. Ripoll 25 estarà per sempre lligat a un procés intens de repensaments i conflictes que ens han ajudat a créixer, personalment i col·lectiva. O almenys això esperem quan escrivim això. Precisament els primers debats tenien a veure en tornar a posar en

comú, en tornar a fer explícit, allò que donava sentit a Ca la Dona. I el resultat és, si fa no fa, el que teniu a continuació.

Segurament el text no recull la Ca la Dona de cadascuna de nosaltres, però això sembla quelcom indissociable de la política pròpia, com a espai de diversitat. La qüestió està en com treballar des de les diferències en un projecte comú. Aquesta és la base que ens permet sentir que **experimentem paradigmes per subvertir el que ens envolta i a nosaltres mateixes**. I per això estarà bé que, les que us sentiu poc reconegudes en aquesta explicació, us manifesteu.

L'experiència política de Ca la Dona, el sentit dis/comú que guia la casa, té un valor subversiu que sovint costa reconèixer. En part,

perquè ens situem més enllà de les formes tradicionals de fer política. En part, perquè el nostre treball és com el de les espores, una contaminació lenta i imperceptible. En part, perquè si no s'està molt habituada al llenguatge en el que ens movem podem ser força críptiques. I en part, per moltes altres coses que vosaltres mateixes podeu afegir aquí.

Ca la Dona va néixer el 1988 del desig de diversos grups feministes de tenir un espai comú de trobada, diàleg i treball *entredones*, després de diverses experiències de coordinació i també de creació d'espais de dones (assemblees feministes, coordinadores, cases, llibreries, etc.). Les dones, en general, no hem arribat a generar mai una estructura o una organització forta,

homogènia, aglutinadora, possiblement per la pròpia naturalesa del feminisme i dels nostres pressupòsits. No ens agrupem com a dones entorn a grans lidereses ni organitzacions jeràrquiques. El que els grups i dones que van iniciar l'espai buscaven, i el que avui tenim, és una casa per a la *construcció de pensament i pràctica política en relació, i en diversitat*. El que anomenem "la política de les dones", i que no vol dir dones fent política (que

també), sinó una forma de fer política. La pràctica de la política de la relació, però, suposa un aprenentatge i una experimentació continuada, encara no resolta, que ens situa (o així ho intentem) més enllà del patriarcat.

Fem política en primera persona, partint d'una mateixa i del reconeixement que la política sempre passa per dones —i homes— amb noms i cossos concrets, que la política veritable és la del dia a dia, la de la vida quotidiana, la de les relacions interpersonals que sostenen el món.

Per això, treballar la relació i la **confiança política** són claus per subvertir l'*status quo*. I per això, i perquè el món no és homogeni, busquem un espai de política feminista des de la diversitat. El

treball des de les diferències, horitzontal i en xarxa, el fem cercant el **consens i el dissens** (i no per majories). Tot això que dóna a Ca la Dona la distinció com a espai autònom. La confiança política no passa per la representativitat o la delegació de decisions, sinó que suposa autoritzar el que altres fan quan una no pot/vol sostenir la pròpia participació, sabent que qui participa intentarà tenir present la diversitat de veus i coneix els límits de la seva acció. Suposa, també, transmetre les pròpies idees i opinions, per tal que aquesta autorització no es faci des del silenci o des de la no expressió de les diferències.

Ca la Dona és un espai de llibertat, ja que només des de la llibertat es pot construir la confiança política, i només amb confiança es pot generar política en relació.

Tot això no ens deixa al marge, evidentment, d'exclusions, violències i conflictes. Al contrari. La política de relació és una política alternativa en la que no hem estat socialitzades, i la relació és difícil

de construir. Entre altres coses, suposa deixar espais buits, espais disponibles per a altres dones o opinions, per incloure allò que per a nosaltres és nou. Suposa una escolta activa per reprendre o iniciar aprenentatges o recomençar discussions quan aquests espais buits s'omplen, per tal que totes puguem tenir prou context i prou informació per situar cada debat. Obliga a centrar les diferències i la dissensió, en la recerca d'un consens que mai és unànime. Tot plegat, donant-nos marges per a que totes puguem sentir-nos còmodes expressant-nos, per a que totes puguem sentir l'autoritat de parlar. Encara que triguem mesos a prendre les decisions difícils, encara que ens equivoquem, entenem que una democràcia real passa perquè totes i cadascuna de les persones siguem subjectes actius.

En aquest treball des de la relació, Ca la Dona se situa en un **no-lloc**. Un lloc des d'on no generar veus úniques, discursos unitaris, alineaments polítics impossibles donada la diversitat de totes les que composem l'espai (o la societat), i des

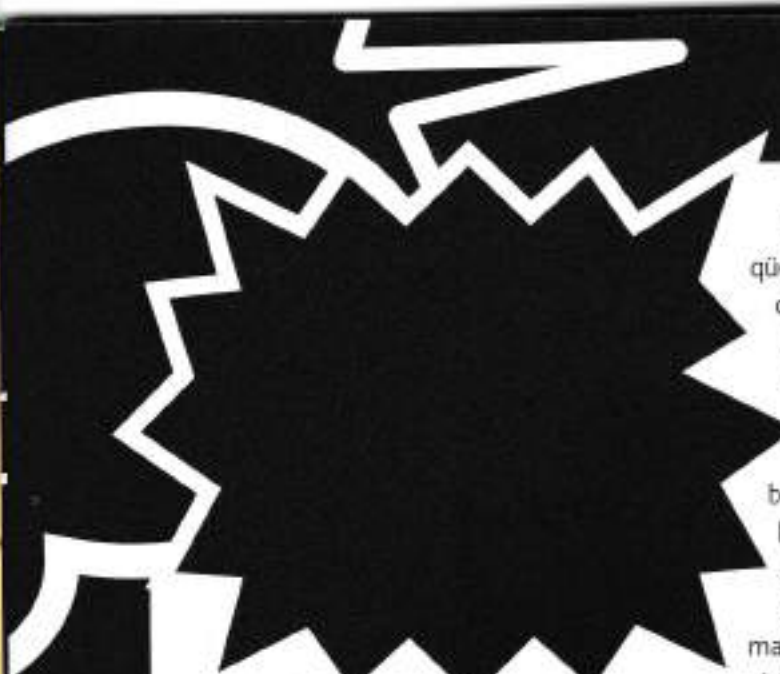
del que acabem rebent crítiques d'altres llocs "posicionats". Però aquest lloc del no-lloc no és únicament on hem de ser com a espai de diversitat, sinó que, a més, és un bon lloc per a ser, des del qual oposar-nos a una societat basada en la jerarquia, l'estandarització i l'exclusió.

En ocasions, però, som també reivindicatives (des del punt de vista de "respondre a" en lloc de "partir de"). Sobretot en aquelles qüestions de consens del moviment feminista: el dret a l'avortament, la visibilitat lesbiana, etc. Tot i que possiblement hauriem de millorar la nostra capacitat d'incidència social (i aquesta és una de les crítiques que més sentim i que també ens diem), el ritme de les assemblees i els consensos no permet respondre als esdeveniments concrets de forma sempre ràpida. A més, el nostre treball no es basa tant en una resposta com en una proposta que cala a llarg termini, gota a gota, dona a dona. Una proposta experimental que vol traspassar les parets de la casa i exportar les pràctiques feministes.

Com a espai de trobada i debat (amb la revista, el centre de documentació, les activitats, l'espai infantil, etc.), ha de ser també un espai d'acollida i s'ha convertit, amb el temps, en un espai on conflueix molta informació d'allò fet per les dones per a les dones. Inten-tem ser, també, un lloc de plaer i de coneixença (tot i que la manca d'espai a l'actual seu ho dificulta força... esperem que la casa de Ripoll ens ajudi!). Al llarg d'aquests 20 anys ens hem convertit en un espai de referència feminista, i esperem continuar-ho sent en l'actualitat, quan es parla de feminismes i no de "feminisme" i els grups de dones (i ens agradaria que també els espais de dones) es multipliquen arreu.

...I EL SEU COS

Ca la Dona està constituïda per totes les dones i els grups de dones que ens hi sentim vinculades. Aquest vincle es pot donar amb el conjunt del projecte, però també per a activitats o parts concretes. La casa (física i simbòlica) creix per les aportacions de totes les

dones i grups que hi participen, ja sigui per assistir a una activitat, participar d'un assessorament jurídic, formar part d'un grup, o pagar la quota de sòcia.

Som totes i cadascuna de nosaltres, amb la manera de cadascuna de viure el feminisme, de fer política, i de donar-hi suport (ja sigui venint habitualment a Ca la Dona o construint-la sense passar per l'espai físic) juntament amb la força i el compromís dels grups, les que fem de Ca la Dona un espai de política feminista.

Possiblement, les qüestions que més conflicte generen en el projecte no tenen a veure tant amb l'acord o el desacord sobre la base de Ca la Dona, sobre el seu cor (que també, donat que la forma de funcionar no és l'habitual, es pot

qüestionar el funcionament dels consensos, l'escolta de les diferents veus i autoritats...), com sobre el desplegament del cos. Hem fet força treball en aquest aspecte, i encara ens en queda molt per fer. És un treball sense aturada, ja que el pas del temps, els canvis socials, els desigs de les dones, els creixements i crisis dels grups, etc., fan que aquest desplegament tingui unes o altres formes.

De fet, una de les preguntes que han sorgit en els debats d'aquests dos darrers anys és sobre si hem incorporat prou els canvis que s'han anat produint a la societat en aquests 20 anys. En el moment

actual, les preguntes més complexes sobre el desplegament del cos tenen a veure sobretot amb dues qüestions, estretament relacionades: els grups, i els serveis i l'atenció.

SOBRE ELS GRUPS

Els grups que es troben i treballen des de Ca la Dona són molt diferents, ja sigui pel nombre de dones que els formen, les dinàmiques que generen, les activitats que fan, els seus temes centrals, la regularitat de les accions, la composició, la intensitat del treball, les formes d'organització, els seus volums de gestió, les seves necessitats físiques, els col·lectius amb els que es relacionen (mixtos o de dones), etc. També hi ha els col·lectius que fan reunions puntuals, o que se senten part sense estar-hi físicament.

Aquestes diferències han arribat a produir, en alguns moments, desigualtats. I aquest ha estat un dels motius de conflicte a la casa. Sobretot, quan el volum de gestió, les dinàmiques de treball, o l'ocupa-

ció de la casa per part d'algun grup interfereixen o entren en conflicte amb la d'altres grups. Per exemple, la prestació de serveis o l'atenció, o bé la professionalització de les associacions, poden interferir en la vida dels grups? No es tracta, per tant, de temes menors o fàcils de resoldre. És important que totes les dones tinguem sempre la perspectiva global de la casa, per buscar els equilibris entre els grups i, si s'han trencat, refer-los.

Els grups són un espai important de generació d'activitats, pràctica i pensament feminista, però les arrels d'aquesta capacitat no se situen només en el grup. L'espai de Ca la Dona, les relacions amb altres grups, les informacions que es difonen, els treballs en xarxa... alimenten aquesta generació. Són independents i solidaris, i haurien de treballar tenint present el projecte global de Ca la Dona, l'estímul de les relacions entre grups, etc.

Les relacions entre Ca la Dona i els grups són, per tant, bidireccionals. Ca la Dona acull, dona suport, es-

timula, i necessita de l'expressió de les necessitats dels grups (i a la inversa). Però a vegades, el poc temps del que disposem ens fa participar a través de grups o activitats concretes, perdent de vista el conjunt del projecte. Aquesta és una altra de les dificultats del dia a dia, ja que no sempre és senzill tenir aquest sentiment de "pertinença" a una casa comuna.

No ens podem oblidar tampoc d'un element de dinamització, relació i intercanvi feminista molt potent. És el cas de les xarxes o campanyes puntuals o permanents, que sorgeixen o es promouen des de Ca la Dona o des d'algun grup, i en les que hi participen col·lectius d'àmbit molt divers i que no formen part de Ca la Dona.

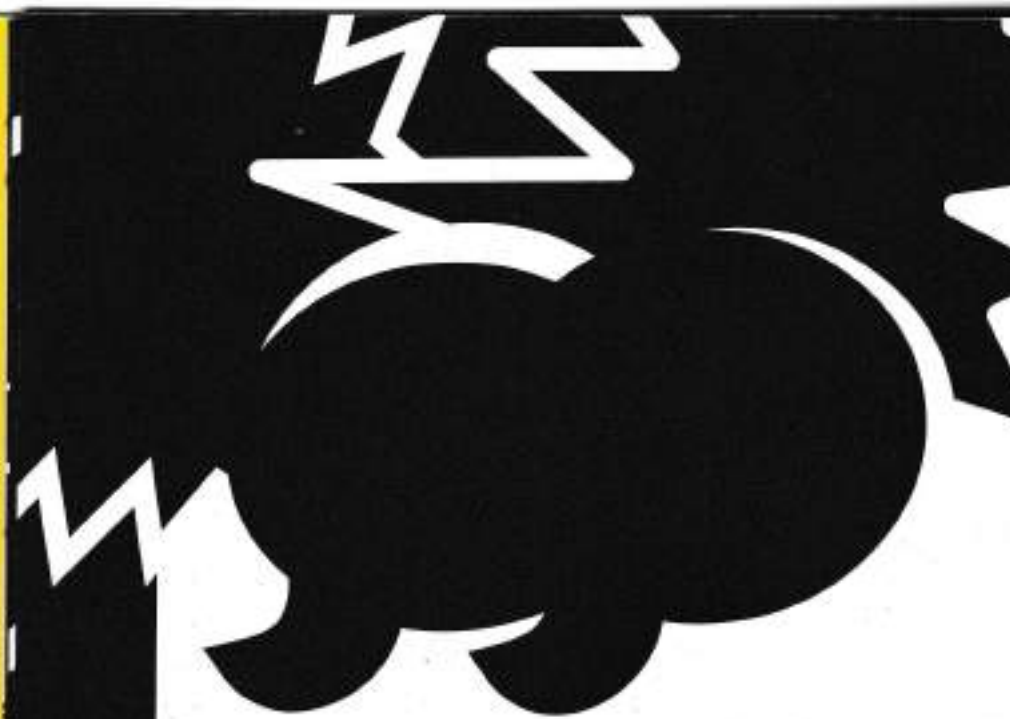
Cada vegada més, hi ha també un altre nivell de participació dels grups. Internet ens converteix en una casa també de forma virtual, i facilita que més dones i grups d'arreu de Catalunya puguin sentir-se membres de la casa. És un camí que iniciem, i que encara hem d'explorar.

SOBRE L'ATENCIÓ, L'ACOLLIMENT O ELS SERVEIS

Una reivindicació clàssica dels inicis de la democràcia ha estat que les institucions assumeixin la prestació de serveis de qualitat centrats en les persones; a la vegada que els grups de dones hem continuat oferint serveis pioners. Posteriorment, el desmantellament de l'estat del benestar (tot i que aquí no ha estat mai del tot desenvolupat) ha dut a la privatització d'una part dels serveis, o bé a la gestió delegada o la subcontractació d'aquests, sovint a l'anomenat "Tercer Sector".

No ens conformem amb què les dones (i la ciutadania en general) tinguem només la informació que se'ns aporti des de les institucions públiques.

Tot i l'exigència que les institucions han de garantir la prestació dels serveis bàsics a la població, amb qualitat i calidesa, i amb unes condicions dignes per a les persones que hi treballen, no podem oblidar que la prestació de certs serveis directament per la cuida-

dania, des de la base, com van ser en els seu moment els centres de planificació familiar, aporta un valor afegit.

Entenem que els serveis oferts des de les associacions són públics i no governamentals, en tant que giren entorn l'interès general. Tenen a veure amb l'exercici de la democràcia directa i participativa: ens organitzem les dones per fer quelcom que no fa o que no ha de fer l'Estat? I a més li donem un valor afegit? Generem nous serveis, de forma experimental, fins que aquests són assumits per les institucions públiques? Ens organitzem

també per fer quelcom que sí que fa l'Estat, però que fem d'una altra manera, o que no volem que faci?

Paral·lelament, ens qüestionem l'emergència d'un "tercer sector" basat en la professionalització i els serveis que absorbeix el que l'Estat desmantella, *sense generar alternatives o valors afegits*.

PERÒ, DE QUÈ PARLEM

QUAN ENS REFERIM A SERVEIS?

La prestació de serveis, i tot el que suposa, és quelcom que ens genera, ara i en el passat, conflictes. Per poder-los resoldre, és impor-

tant anomenar les coses, dir-les, veure si ens referim al mateix. Hem tingut força debats sobre el propi terme "serveis". En la jornada que vam celebrar, uns grups de debat van optar per no utilitzar aquest concepte i parlar d'atenció i acollida. En d'altres, en canvi, es proposa que "serveis" és un terme que s'ha desvaloritzat per l'ús restrictiu que se n'ha fet, però que potser podem recuperar dotant-lo d'un significat més complet.

En tot cas, i a partir de les experiències pròpies (la de l'Espai per als Drets de les Dones i, sobretot, la de Tamaia - Dones contra la Violència) pensem que l'atenció o els serveis que fem des de Ca la Dona o des dels grups passen pel reconeixement del valor polític de la relació entre dones. Un dels efectes del patriarcat és tractar les dones i els nostres conflictes de forma separada, individualitzada, i sempre com el tractament de les excepcions a la norma. Per això reclamem el valor de fer atenció en espais no estigmatitzants o aïllats. **L'atenció és una pràctica de rela-**

ció feminista (en tant que la relació requereix de l'atenció i l'escolta de l'una a l'altra), relació que és immunitzadora de la violència patriarcal. És una manera de fer política feminista, amb la que duem els afectes a la política.

Els serveis des del feminisme poden ser, aleshores, activisme. Permeten, també, obrir els projectes a dones que no s'acosten al feminisme per participar en grups sinó en serveis. Per exemple, el Centre de Documentació posa en contacte estudiants amb el moviment feminista i polititza. L'atenció posa en relació a dones que estan en el mateix tema des de llocs diferents, i aquesta relació és imprescindible per generar política.

Per a les associacions, però, oferir recursos i atenció suposa un volum de gestió (i d'espai) important. Planteja també noves vies de finançament per les que el "tercer sector" està apostant, a vegades amb el finançament com a fi i no com a mitjà. Des de Ca la Dona no volem generar una estructura de gestió gran. Per tal de mante-

nir l'esperit del projecte, intentem evitar la professionalització de les activistes i que la gestió sigui la mínima, orientada sobretot al foment de la relació política i la dinamització de dones i grups.

Però si volem controlar el volum de treball remunerat, i el treball no remunerat –l'antiga militància– és limitat o està en crisi, cal veure si els serveis van en detriment o no d'altres activitats. Veiem dos nivells de discussió: primer, el desmantellament de l'estat del benestar, les contradiccions de la gestió delegada o subcontractació i els conflictes entre el moviment feminista i les institucions; segon, el paper del moviment feminista en la prestació de serveis.

Com diem, oferir serveis no és a la base del projecte de Ca la Dona, però n'hem desenvolupat (Espai per als Drets de les Dones, atenció des de la secretaria, Espai Infantil, etc.). De fet, bona part del que fem podria ser entès com a servei o atenció, excepte els grups de discussió.

Sobretot, els treballem de forma experimental i, en un principi, restringida en el temps, fins l'acceptació social o institucional d'aquell servei experimental, o bé mentre existeixi la necessitat o el desig per part de les dones o grups que els sostenen. No neixen tant de demandes externes o del "mercat", d'anàlisis de necessitats o espais per cobrir. No tenen, i no poden tenir (ni els serveis, ni cap de les activitats o projectes que realitzem), una lògica econòmica. La seva lògica és la de la qualitat i la calidesa, la de la transformació social, situant les dones i la complicitat en el centre.

P.D. Només una cosa més. En general, tendim a evitar normativitzar. Intentem treballar amb criteris o marcs comuns que ens ajudin a decidir, valorant cada proposta, situació o conflicte en el seu context i temps, per veure si fomenta la política de la relació i les dinàmiques del moviment feminista o de Ca la Dona.

des d'una memòria corpòria de dona

Aquest fil de veu que apunta avui aquestes paraules no sap de certes. És per aquest motiu que aquest fil de veu parlarà sempre fora del marc de les teories, sabent-se en companyia de la vostra contrarèplica, no sempre coincident, mai exacta; veus sabedores que es manifesten no des de l'altre costat sinó en la mateixa línia, tot i que sempre des d'un altra perspectiva. Així, abandonada la dialèctica que ens situa sempre enmig de l'enganyosa disjuntiva del blanc o el negre, em capbusso en el relat de la meua experiència...

D'aquí, d'aquesta memòria corpòria, és des d'on s'enfilen aquestes paraules per intentar dir —sense

atrapar-me els dits— quelcom respecte de la presència i la participació dels homes a l'espai de Ca la Dona. I, per poder endinsar-me en tan complexa travessia, dibuixaré espirals per evitar la impotència creativa que em desperta la vivència visceral d'aquest tema. És des del joc, des d'on jo l'entenc, i des de la llibertat que sento quan em sé entre dones que em permet pensar i dir el món tot sobreeixint i travessant els límits fixats per l'ordre simbòlic patriarcal. Ser sense necessitat d'explicar-me, sense haver de justificar-me, atrevir-me a ser jo més enllà de les estreïtors de l'estereotip, això puc i això busco, això he après en els espais de dones que formen part de mi, que són i es fan també amb la meua presència.

He buscat sempre, sense saber-ho, i segueixo cercant, ara sí, des de la consciència, espais de relació entre dones i sento que és en aquesta tria des d'on faig política. És així en un moment on l'opció és possible: jo visc l'embaràs en un espai de dones, cada dia treballo amb elles, des del cos, una experiència que em permet la llibertat. Jo no he volgut per aquest moment els espais que autoritzen la

veu masculina per dir-me i explicar-me, i en aquest entre dones hi cercava i hi he trobat la calidesa de la primera persona que parla des de l'experiència. No vull els espais que m'interpreten des de la mirada androcèntrica. No vull que em diguin ni que per mi diguin el món. I els homes —la majoria— bé per educació o per vocació hi tenen certa tendència, una estranya mania.

Les espirals són camins que s'endinsen en la complexitat d'aquest món que tots els dies inventem. Camino sostinguda, ara que escric, per totes vosaltres, allunyada de la pressió dels dogmes. Totes coincidim i diem que "Ca la Dona és un espai de dones", un espai que mira cap al futur i s'interroga i es planteja i es pregunta: com, quan i perquè la relació amb els homes. Quina és la necessitat que ens empeny a fer-los presents en aquest espai que creem a través del privilegi de la relació entre dones. Quina urgència ens interpel·la per discutir-los en els nostres diàlegs i pensar-los en les nostres reflexions. Què se'ns revela avui per conjurar-hos a aquest apunt. Què de mi es

transforma amb la seva presència i què del món es modifica quan un espai de dones es pensa, també, des de l'altre.

Jo sento que perdo significat i potència per inventar noves maneres en el lllindar d'un sistema —el patriarcal— en el qual no em reconec i del qual deserto. I sé que no és la seva presència sinó la dificultat que manifesten per admetre que, més enllà dels límits d'aquest sistema, hi ha una obertura que ens permet ser i pensar sense caure en la dialèctica. M'enfilo en aquesta espiral que coneix la meua particular renúncia, la meua voluntariosa no presència, en tots aquells espais que —suposadament mixtos i neutres— s'imposen des de l'autoritarisme patriarcal amb veu greu i masculina, amb formes virils i violentes. Cap a on derivarien les nostres converses si esdevinguéssim temps i pensament escindit? Ens nombraríem de la mateixa manera les unes a les altres? Ens hi reconeixeríem en la possibilitat del dissens?

Hi ha un canvi que és ara, una transformació del món que sabem imprescindible per poder seguir creant vida, la possibilitat d'una obertura de sentit que assenyalava que les relacions entre sexes poden inventar un nou context des d'on relacionar-se, una nova dimensió de llibertat que s'allunya del concepte patrimonial del cos de les dones. I, tanmateix, sento que això és possible en i des dels espais de relació entre dones, segueixo, per tant, creient i pensant en la seva urgència, avui que els qüestionem i ens preguntem per la seva oportunitat.

He de confessar-vos que aquest és un pensament que fàcilment s'enfila en l'ordre simbòlic però que té difícil solució en la immediatesa quotidiana on amics, pares, fills i companys se'ns representen com l'excepció que ens interpel·la i per la qual ens demanem. Com molt bé diuen les veus de les dones de Ca la Dona que hem participat en aquesta conversa: "Se'ns acut que podem tenir almenys dos nivells de discussió. Des d'un parlem de la llibertat d'escollir un tipus d'espai perquè personal i particularment ens enriqueix, perquè és significatiu per a nosaltres. Perquè els espais

de dones sempre han existit, són necessaris, i perquè són una experiència transformadora, malgrat que per a algunes pugui també ser difícil. En aquest sentit, la pervivència del nostre llegat passa per mantenir l'existència dels espais de dones. Parlem en aquest nivell i manifestem que el que creem als espais de dones és patrimoni cultural per a totes i per a tots: el que generem ho lleguem, ho transmetem i busquem els espais de diàleg per a fer-ho.

I mentre ens preguntem sobre com entenem els espais de dones, sobre el perquè són necessaris i com els definim. No podem deixar d'intentar trobar l'equilibri entre aquests dos nivells de discussió. Com transmetem el llegat i alhora xucllem d'altres treballs. L'altre nivell de discussió té a veure en com es concreta el debat en les pràctiques dels grups o les activitats i projectes de Ca la Dona i cal recordar que aquest debat es fa present a partir d'alguns canvis en les pràctiques de determinats grups. Què, com, quan, en quina mesura els grups tenen relació política o col·laboració amb hom? Parlem de presència física?

Parlem d'un espai que ens permet establir unes relacions de mediació femenina?"

Assumeixo que en la primera part de la reflexió hi intueixo la possibilitat de créixer i enriquir-nos, les unes a les altres, amb les nostres diferències. Sento, en canvi, el pes de l'amenaça quan des dels dissensos se'ns plantegen qüestions com: "un grup de dones deixa de ser-ho quan un home hi participa de forma fixa?; què passa quan un grup de dones té col·laboradors?; Ripoll 25 ens permet pensar en una casa de dones en la qual es poden establir espais separats per a la relació política amb els homes, fet que contribuiria a concretar la proposta arquitectònica?; com abordem la realitat transsexual?".

Sento que podríem intentar esdevenir un laboratori, viure aquesta qüestió des de l'experiència quotidiana i poder conèixer i parlar-ne tranquil·lament, sense que la raó ens prengui la gràcia de la conversa distesa. Aprendre del que anem fent, lentament, sense preses. Divertint-nos en els encontres i, tam-

bé, en els desencontres. Sabent que hi ha oportunitats en la relació entre sexes però que també hi ha renúncia i pèrdua de sentit i genealogia. Conscients que són molt diferents les conseqüències del plugim i les de la tempesta.

Sabem que "un espai de dones no és un espai tancat als homes, i un espai mixt no és necessàriament un espai obert. Tot el nostre activisme és obert, per canviar el món, per traspassar fronteres i parets. El nostre espai no està per la confrontació amb els homes, no som nosaltres qui confrontem sinó el patriarcat. La relació política amb homes és interessant, i no ignorem que hi ha homes amb voluntat de trencar el patriarcat". I moltes dones han manifestat obertament el seu desig: "Simplement necessitem un espai de dones i per a dones. Hi ha d'haver altres espais per fer altres treballs, i si aquests no hi són, es poden crear. El món comú que estem creant no necessita tant del suport dels homes al que nosaltres fem com de la seva feina activa per transformar el món i transformar-se". Un desig que pot conviure amb el que moltes dones han explicat en aquests espais de

reflexió, dones que opten perquè "els homes puguin venir a través de visites concertades, per temes concrets i en determinats espais en els quals decidim establir una relació política".

De vegades, quan obrim finestres amb el desig de cercar-nos, no només en l'ara, sinó també en l'ahir, fixem la nostra atenció en els espais de l'absència. Els llocs del no hi som i del no hi érem. La historiografia —i moltes d'altres disciplines acabades en *-ia*— s'han concentrat en l'anàlisi d'aquells espais que el patriarcat va vetar a la presència femenina, a la participació de les dones. I tanta concentració en el buit ha contribuït, en part, a obviar els llocs des d'on les dones "portem al món el món", com molt bé diuen les dones de la Llibreria de Milà, cada dia, tots els dies. Avui i ahir. És en aquests espais, massa sovint oblidats també per nosaltres, on les dones podem redescobrir la genealogia femenina que ha fet possible aquest ara i aquí.

Els espais de dones són encontre entre mares i filles, iaies i nêtes,

tietes i nebodes, amigues..., dones de diferents generacions que s'expliquen i es descobreixen inimaginables secrets. El llegat femení s'ha anat perdent, lentament, en la difícil persistència de l'oralitat, en la facilitat del paper per esfumar-se en contacte amb la foguera. Les dones hem perdut, en aquest complex camí, molt del nostre llegat. De vegades per prohibit, d'altres per ridiculitzat. I així, entre el càstig que acompanya el decret de prohibició i la caricatura que desautoritza el saber propi, ens hem anat quedant orfes d'una saviesa tan antiga com el món.

Parlava amb una llevadora, antigues comares, al voltant de l'embaràs i el part. Aquest havia estat un espai de dones, un entre dones important fins que la medicina patriarcal va decidir-se a intervenir-hi esborrant Tròtula de la memòria, acusant les comares de bruixeria i negant els mil recursos que les dones havien inventat, com a garantia del seu benestar i coneixedores del seu cos, per portar criatures al món. M'explicava aquesta llevadora com les dones vingudes d'Àfri-

ca han desautoritzat l'autoritarisme androcèntric desobeint, amb subtil gràcia, el mandat mèdic que ens "imposa" l'immobilisme i l'horitzontalitat. I em parlava de com la seva saviesa, apresa en i de l'experiència d'altres dones, ha mostrat que hi ha alternatives als currículums del patriarcat. Aquesta és només una espiral, un exemple més, dels mil camins que ens porten al llegat de la memòria de les nostres avantpassades.

Les dones de Ca la Dona hem parlat d'aquesta qüestió masculina que ens interpel·la. De vegades amb la confiança del riure que ens sap desconfiades envers l'altre. D'altres, convençudes de la necessitat de reconsiderar la participació dels homes en aquest espai.

"No totes hem arribat a Ca la Dona buscant un espai de dones, algunes no hem pres la decisió de formar part de Ca la Dona com a espai de dones, sinó per col·laborar amb algun projecte concret o formar part d'un grup".

Poder tot és encara massa difós, massa poc concret, prou singular per vestir un discurs que ens encerti a

totes la mesura. Qui sap si aquesta conversa és encara massa tendra per abordar-la a la nostra meravellosa àgora, potser ens manquen encara molts encontres inesperats per laberíntics passadissos plens de confidències. O potser aquest és el moment d'obrir aquesta capsa sense recances i fer-la oportunitat d'aquest moment tant ple de canvis i d'imprevistos. Amb dolçor i picardia, sabent trobar el punt just a l'amarg i l'àcid que aquest plat incorpora, sense oblidar-nos de la sal i la necessària imaginació per improvisar el ingredients que pot requerir de sobte aquest conjur en forma de paraules.

Es tracta de conjurar les veus per saber què volem, i és que si volem poder volar, volem.

espais lliures i/o espais protegits.

reflexions per a un feminisme fluctuant

Segurament no cal ni tan sols tornar a expressar l'alegria compartida que ens causa a totes saber que ben aviat disposarem d'un nou espai per a Ca la Dona. És, sens dubte, un espai que el moviment feminista mereix i necessita.

Aquest petit article vol pensar amb vosaltres la casa de Ripoll com un espai compartit per a un moviment feminista fluctuant, qüestionador i en constant evolució, que sigui molt més que un espai de dones i/o per a dones. Que esdevingui un espai alhora segur, obert i lliure, molt més que no pas un espai protegit.

Entenc com a "espais protegits" els espais no mixts, només per a dones, que hem creat arrel de la necessitat de generar contexts en els quals poder trobar més llibertat d'expressió (no només verbal o ideològica sinó també emocional, corporal, artística, etc...), menys coacció a nivell d'ocupació de l'espai públic per part de sectors masculins o masculinitzats,¹ on no sentir que cal validar contínuament allò que volem, sentim o expressem, tot sotmetent-ho al judici d'una societat androcèntrica. Un espai on no veure com les reivindicacions feministes

van quedant arraconades, mentre alguns se centren en altres qüestions que consideren prioritàries des de les seves respectives situacions de còmode poder, vagament analitzades o falsament superades. Tot això sense obviar, és clar, que aquests espais de dones s'han convertit en espais plens de llibertat i d'alternatives fetes petites realitats que ens encanta viure.

Però és precisament per aquest desig constant de fugir de les dinàmiques del patriarcat que es fa pal·lesa també la necessitat de crear cada vegada més espais mixts. Quan dic "espais mixts" no em refereixo a obrir els espais de dones a totes aquelles actituds masclistes de les quals hem desertat. Em refereixo, doncs, a pensar que un model de feminisme, o d'alternativa al patriarcat "només per a dones" exclou a molta altra gent que busca construir una alternativa conjunta.

És ben clar que cal que busquem constantment maneres de crear espais segurs, però, per a mi, els espais no mixts (de dones, de lesbianes, de gais, etc...) sempre han portat implícit un alarmant missatge de discriminació. Són espais que mai m'han fet sentir segura, sinó més aviat protegida, cosa que és substancialment diferent. Un espai es converteix, al meu veure, en un lloc molt més segur quan pots obrir-lo, alliberar-lo, i sentir que continua essent el teu espai, un espai que conté totes aquestes coses que ens agraden, que reivindicuem i celebrem.

Així doncs, potser no es tracta tan sols de pensar com les dones podem accedir a espais masculins sinó també com els homes poden accedir a espais femenins, i vice-versa. Es tracta que totes i tots puguem accedir i gaudir de tots aquells espais que han estat vetats als nostres gèneres, però que podem desitjar i explorar. Parlo d'espais simbòlics i emocionals, de sensacions, maneres d'expressar-se i desenvolupar-se, maneres de sentir i de viure. Em refereixo a mirar de crear un model de feminisme mitjançant el qual, i a través de l'obertura d'alguns espais, puguem repensar-nos i crear nous models de masculinitat i feminitat molt menys encasellats, molt menys excloents, molt menys opressius, molt menys pendants de la línia divisòria, molt més senzills i fluctuants. Es tracta d'obrir finestres i deixar que s'escapin les fronteres... De començar a crear espais lliures de masclismes, i no pas lliures de totes aquelles persones que no són (o que no som) estrictament "dones".

MARINA COLLELL CORNELLES
MEMBRE DE LA GUERRILLA TRAVOLAKA
I LA XARXA D'ACCIÓ TRANS
I INTERSEX DE BARCELONA.

Em preocupa pensar que, des del moviment feminista, a través dels espais no mixts, puguem oblidar que l'opressió patriarcal no afecta només les dones. Em preocupa observar que les persones trans o intersex no han estat ni tan sols pensades pel moviment, i que cal discutir en assemblea si la seva entrada als espais no mixts és "acceptable". Em preocupa tenir companys (no necessàriament trans o intersex) que em diguin que no suporten el model masculí i voldrien qüestionar-lo des de les alternatives antipatriarcal de la ciutat, però que senten que molts d'aquests espais els són vetats.

Actualment existeixen molts espais mixts de pensament, acció i alternativa antipatriarcal que interroguen el si del moviment feminista, i cal que els donem una resposta positiva. El camí de l'obertura d'espais és, sens dubte llarg, progressiu i en ocasions incòmode. Però el camí de la no mixtat té el perill de l'endogàmia i, especialment, de l'exclusió.

Des del moviment feminista, en tant que alternativa, ens podem trobar connectades a molts altres moviments. Però potser alguns d'aquests moviments no són "moviments fronterers", ni moviments amb els quals aliar-nos, sinó que són de fet una part del feminisme que ha quedat exclosa dels espais feministes. No podem oblidar que totes les reivindicacions encaminades a desmuntar les estructures patriarcales són feminisme: les reivindicacions lèsbiques són feminisme; les reivindicacions trans són feminisme; les reivindicacions intersex són feminisme. I el feminisme és una proposta que cal obrir urgentment a totes aquelles persones que la busquen per a crear un espai comú fluctuant i obert, d'amplitud vivencial i discursiva. Deixeu-me, doncs, compartir també l'alegria de saber que la casa de Ripoll mira de compatibilitzar la necessitat d'espais per a dones amb la necessitat d'obrir altres espais, i compta per a aquesta última funció (i per a moltes d'altres) amb un ampli espai a la planta baixa.

Felicitem-nos a totes!

¹ En fer referència a termes com ara "masculí", "femení", "home" o "dona", partixo de la base que tots aquests conceptes són principalment models i entramats de relació social, un conjunt de maneres de fer i dinàmiques apreses que responen al model patriarcal.

relacions: feministes i moviments socials, i altres

Vivir sin
Miedo

VICKY MORENO | DONES X DONES

La primera qüestió que volem exposar és que el contingut d'aquest article és un intent de reflectir la diversitat d'opinions del nostre grup -Dones x Dones-, pel que fa a les relacions amb altres grups dels moviments socials (MS) o d'altres.

Quan vam estar discutint de cara a la trobada de Ca la Dona, (i no era la primera vegada que reflexionàvem sobre aquest tema), cadascuna de nosaltres sabia d'on partia però també on està en aquests moments: som feministes-antimilitaristes, i això és el que tenim en comú en el nostre grup, a banda de les diferents procedències de cadascuna.

Les nostres opinions sobre el tema de les relacions amb altres grups (mixts) dels moviments socials són, doncs, diverses perquè nosaltres som diverses i diferents.

Hi ha companyes que parteixen de situacions i realitats d'un treball i relacions mixtes, ja sigui de moviments antiglobalització, sindicats o d'altres... Altres companyes tenim clar que l'espai on volem restar i des del qual volem actuar ha de ser un espai de dones. Ens sentim més còmodes i tranquil·les i, a més, a vegades no trobem cap necessitat de relacionar-nos amb grups mixts.

Tot plegat fa que, en comptes de restar, el resultat sigui una suma enriquidora de diversitat d'opinions, que en cap moment ha dificultat la nostra relació. Ben al contrari, ha suposat un enriquiment pel nostre discurs.

Les diferents mirades que tenim pel que fa a la relació amb altres grups passen per:

◆ Reconèixer les dificultats que hem tingut i que continuem tenint amb els MS. Com a feministes-antimilitaristes, tenim la sensació que els MS tenen una imatge distorsionada de nosaltres, veuen la

part d'antimilitaristes o de pacifistes però obvien la de feministes. Durant els 16 anys que portem com a grup, continuem rebent aquesta sensació. Per l'experiència d'haver participat en diferents àmbits de discussió pensem que el nostre discurs feminista no s'ha recollit, com a molt ha acabat formant part d'una mena d'afegit que s'havia d'incloure.

◆ Quan hem parlat sobre els conflictes armats ho hem fet des de la mirada de com aquests generen un plus de violència afegida contra les dones —violència específica—, però ens quedem amb la sensació que no han entès res. Si incorporen algunes línies del que hem exposat, gairebé que els hi hem d'agrair. Però les veus de les dones que treballen per la pau i el diàleg davant els conflictes armats, queda de nou desdibuixada.

◆ Quan participem en actes, jornades o seminaris hem pogut veure com la taula d'exposició del tema estava formada en la seva majoria per homes: "experts" en el tema. I és clar, la política del correcte fa que s'hagi "d'afegir alguna dona". Però tot i així, aquesta dona en moltes ocasions no forma part del moviment feminista (no sempre, però en més d'una ocasió).

Per l'experiència de la nostra participació acabem per dir clarament *que ens fa molta mandra* continuar participant en determinats actes, jornades, seminaris, plataformes, fòrums, etc. Però, també som conscients que això ens genera una certa contradicció: *si no hi som, no existim*.

◆ Aquestes contradiccions, per altra banda, ens fan reflexionar sobre el qui i el com d'algunes relacions. Acabem per ser selectives, en el sentit que no disposem ni de temps ni d'espais i, per això, creiem que ens és més fàcil mantenir relacions amb aquells grups amb els que tenim més afinitat: aquells que treballen per la pau i el desarmament (Fundació per la Pau, Assemblea d'Insubmisos, etc.). Tenim punts en comú, com la desobediència civil, l'objecció fiscal, el desarmament...

◆ Reconeixem, doncs, que les trobades amb petits grups, on podem escoltar-nos i ser escoltades, on sentim nos veritables protagonistes, són molt més fàcils i enriquidores, que no pas en grans grups on, a més, les dones que hi participen no sempre posen en primera persona la perspectiva feminista.

◆ Pel que fa a les estratègies que cal buscar per apropar-nos a altres mo-

viments, pensem que ha de ser una feina per ambdues bandes. Si tant els homes com les dones que integren els diferents àmbits dels moviments socials, no veuen la importància de la nostra feina, si no es reconeix el nostre treball com a moviment feminista i què significa i ha significat al llarg d'aquests anys, difícilment podrem trobar espais on treballar amb objectius comuns. Perquè sabem que partim de punts de vista diferents. Si per nosaltres l'arrel i el punt central estan en com cercar les maneres de desarticlar i desmuntar el patriarcat, per alguns grups el punt de mira està en el capitalisme i en com desmantellar aquest sistema. Però l'objectiu final creiem que és el mateix: aconseguir una societat més justa, igualitària per a tothom. Una nova societat més humanitzada i civilitzadora. I això passa pel reconeixement del treball feminista al llarg de la història. Perquè quan pensem en com acabar amb les violències, estem pensant en totes les seves repercussions: pel que fa a les persones, pel que fa al medi ambient i les seves conseqüències pel futur de la seva població.

Com a estratègies, pensem que és molt important crear espais de trobada. Però que el pont de comunicació

entre nosaltres i el moviments socials, en aquests moments, passa per tenir contactes i ampliar-los, amb les dones que formen part d'aquest moviments. Per a Dones x Dones, en aquests moments, els ponts de comunicació entre el Moviment Feminista i els MS està en el grup de dones de la Marxa Mundial de Dones contra la Pobresa i contra la Violència, amb qui hem compartit espais i discurs.

També creiem que és imprescindible el fet de buscar espais de trobada entre dones del Moviment Feminista i de Ca la Dona amb dones que formen part dels MS. En aquest aspecte, i per algunes experiències que ja s'han dut a terme, quan hem creat aquests espais, les relacions han resultat enriquidores, perquè ens ha permès el coneixement de les unes i les altres, ha permès salvar les possibles desconfiances i els prejudicis i, per tant, ens ha permès una continuïtat de contactes que és com s'originen i es recreen les relacions.

Vivir sin
Miedo

establir aliances

El dissabte 15 de desembre de 2008 es va celebrar a Ca la Dona una assemblea de reflexió al voltant de la nostra relació amb els moviments socials, sobre quina ha estat la nostra experiència en la forma de fer política i com valorem aquestes relacions.

Aquesta ha estat sempre una de les nostres preocupacions: tractar d'entendre el perquè moltes dones, sobretot joves i que es consideren feministes, formant part de moviments socials mixts, no participin en les tasques del moviment feminista i a la inversa, excepte en moments puntuals com poden ser el 8 de març o el 25 de novembre.

I ens demanem també per què, encara avui, a l'hora de redactar un document, un manifest o a qualsevol acte públic, si no hi ha dones feministes dins d'aquests moviments, s'ignora el concepte de gènere; i per què, encara avui, molts dels homes que formen part d'aquests moviments encara l'utilitzen de forma oportunista, perquè toca, o perquè, com que no està incorporat políticament al seu servei, se n'obliden.

A l'assemblea de Ca la Dona es va evidenciar l'existència d'aquesta desconexió i, a la vegada, que no té la mateixa importància per a totes i algunes –que pensen que si és important aquesta relació– van explicitar que és important que la comunicació es faci concretament amb les dones que componen aquest moviments.

Nosaltres, la Marxa Mundial de Dones, creiem que la presència feminista en espais de mobilitzacions i de propostes alternatives –com l'oposició a l'OMC, els fòrums socials mundials, el moviment antimilitarista o la lluita per la pau– pot aportar molt en alternatives per un altre món i que quedar-se'n al marge seria un greu error. Per construir alternatives que ens incloguin i poder transformar les condicions de vida de les dones, necessitem establir aliances amb els moviments socials afins i només amb la nostra presència i la nostra tasca i aportacions seran possibles aquestes aliances.

MERCÈ OTERO VIDAL | MARIA MORÓN |
MIREIA BOFILL | MEMBRES DE LA COMI CA LA DONA.
PARTICIPANTS ALS CONSELLS.

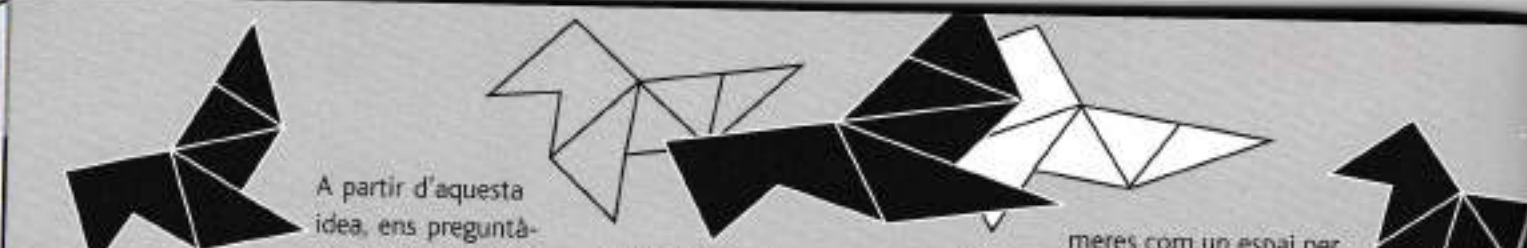
relacions amb les institucions

Comencem aquest escrit per la revista *Ca la Dona* sobre les relacions amb les institucions fent referència a les paraules de la companya i amiga Anna Bosch quan afirma que "la capacitat transformadora dels paradigmes només es pot realitzar si amb ells som capaces de contaminar la realitat per mitjà de l'acció,"¹ alhora que es pregunta com traduir la llibertat femenina en termes concrets que siguin susceptibles d'intervenció institucional, no des de qualsevol intervenció, sinó d'aquella que facilita l'apoderament de les dones, individualment i com a moviment.

Aquesta referència s'exposa perquè està estretament relacionada amb els interrogants i les idees per al debat que es varen plantejar a *Ca la Dona* en la jornada de reflexió sobre les relacions amb les institucions que vam celebrar el 8 de novembre de 2008.

En el mateix text, l'Anna Bosch recorda que "un moviment social s'apodera quan és capaç de pensar-se i dir-se des de la seva pròpia experiència, definir la seva ubicació en la societat i des d'aquest lloc arregar-se la llibertat de relacionar-se d'igual a igual amb el poder establert". I afegeix que "això equival a realitzar una nova estratègia front al poder que no consisteix en combatre'l per canviar-ne el signe ni en limitar-lo actuant com a contrapoder, sinó en desaproderar-lo".

A partir d'aquesta idea, ens preguntàvem si estem desaperant el poder institucional quan establim espais de col·laboració, o l'estem sustentant? En el debat vam veure que no sempre totes valorem políticament de la mateixa manera la presència d'algunes dones de Ca

la Dona en espais de "participació" creats dins les institucions. Als anys vuitanta es va fer una crítica forta al model patriarcal de funcionament de les institucions; aleshores, aquest enfrontament no ens creava conflicte i ens donava força. Posteriorment, hi ha hagut una política de convidar a la participació des de diferents espais institucionals, i a mesura que dones feministes s'hi han anat incorporant com a tècniques i també en càrrecs polítics, hem pogut establir algunes relacions de col·laboració que, per una banda, han estat positives i han permès una certa contaminació però, per l'altra, ens creen una contradicció degut a la forma jeràrquica i dirigista —i de vegades utilitària— en què sovint s'articula la interlocució.

En aquest sentit, pensem que cal distingir tres nivells en les relacions que establim amb les institucions. Per una banda, des del moviment feminista es plantegen una sèrie de reivindicacions a les quals esperem que donin resposta les institucions i, per l'altra banda, podem establir amb aquestes relacions de col·laboració per tirar endavant conjuntament, encara que treballant des de vessants i en àmbits diferents, determinades propostes. Sovint es tracta de propostes nascudes de demandes del mateix moviment per al desenvolupament de les quals reclamem el suport i els recursos públics, econòmics i d'altre tipus, que les institucions gestionen i l'accés als quals controlen. En el debat es va assenyalar que això pot crear relacions de dependència; al mateix temps, també es va reclamar una major sensibilitat per part de les institucions envers les necessitats de grups i entitats com la nostra, que ens "faciliti una mica més la vida".

Finalment, un tercer nivell seria el dels òrgans de participació, que proporcionen un marc formal per al diàleg entre les institucions i els moviments socials, promoguts des de les pri-

meres com un espai per difondre i impulsar les seves polítiques, però que alhora també permeten una certa contaminació. En aquest àmbit, Ca la Dona participa en el Consell Nacional de Dones de Catalunya (CNDC), òrgan consultiu de la Generalitat de Catalunya per a les polítiques de dones i en el Consell de les Dones de Barcelona, i ha format part del Consell de Ciutat durant el mandat que ha finalitzat aquesta primavera.⁷

L'experiència de participació més llarga i intensa ha estat en el Consell de les Dones de Barcelona, en l'evolució del qual hem tingut una certa incidència, a partir sobretot del procés de la preparació del Primer Congrés de les Dones de Barcelona, celebrat el 1999, per al qual Ca la Dona va elaborar una ponència sobre la participació. En aquesta ponència proposàvem un canvi de perspectiva des del reconeixement del fet que les dones sostenim la societat i que, per tant, participem amb la nostra presència i activitats quotidianes en tots els àmbits, treball, cultura, educació, mobilitat, urbanisme, sanitat, etc., més enllà de les diferents formes organitzatives dels

diversos grups de dones i amb la presència, fins i tot, de dones individuals. Com a resultat del debat iniciat aleshores, des de 1999 fins ara els discursos referents a la democràcia participativa, a nivell municipal, han anat en augment, com es veu, per exemple, en les propostes de reglaments de participació i en els intents de pressupostos participatius. També hi ha hagut intents de posar en marxa un observatori per fer el seguiment de les polítiques de dones, tal com es va demanar al Congrés; proposta que no s'ha arribat a concretar i que, en alguns moments, ha tingut la forma de la promoció de la transversalitat de la realitat de les dones en totes les polítiques i actuacions de l'ajuntament, desenvolupades des de les diferents regidories.

També en el Consell de Ciutat hi ha hagut alguna experiència positiva pel que fa als resultats, concretament el procés de discussió i reflexió a partir del qual les entitats membres d'aquest consell han forçat l'Ajuntament de Barcelona a introduir canvis en el reglament de funcionament

que afavoreixen que aquest espai de participació pugui arribar a ser més transparent, més democràtic i més decisiu, i que les seves opinions siguin més vinculants per a l'acció del govern municipal. En aquest procés, Ca la Dona va formar part de les veus més crítiques a l'hora de qüestionar l'anterior model de funcionament del Consell i va tenir una participació molt activa en la comissió de treball creada per fer les propostes de canvi que han donat com a resultat el model actual.

El Consell Nacional de les Dones de Catalunya ha avançat també cap a una estructura més participativa i favorable al diàleg des de l'arribada de les esquerres al govern de la Generalitat i amb el nomenament al capdavant de l'Institut Català de les Dones d'un equip de dones amb una trajectòria anterior compromesa amb el feminisme, que ha potenciat la participació d'una gran diversitat d'associacions i grups, amb la creació d'assemblees territorials i de comissions de treball sobre els diferents eixos del Pla de polítiques de dones del govern, alhora que dones de diferents grups del moviment i estu-

dioses feministes, entre elles moltes de Ca la Dona, han col·laborat com a expertes en l'elaboració de lleis i propostes d'acció. Amb tot el que això té de positiu, la contrapartida negativa és que exigeix una dedicació creixent per fer sentir la nostra veu en tots aquests espais, i cal que mesurem quantes energies i temps hi podem dedicar sense que això vagi en detriment del desenvolupament del nostre propi projecte i del nostre procés de reflexió i de debat.

La nostra experiència personal de participació en els diferents consells ens permet constatar que la presència de Ca la Dona en aquests espais té un efecte de legitimació per a la institució, que pretén legitimar així les seves polítiques³ –fet que, com es va remarcar en el debat, pot situar-nos en fortes contradiccions, quan no volem precisament legitimar determinades polítiques, i aquí ens cal treballar per fer sentir també les nostres crítiques i deixar clar que la nostra presència no suposa un suport incondicional–, però en un cert grau també per a Ca la Dona, en la mesura en què hi ha un reconeixement i valoració explícits de les experiències i sabers que po-

dem aportar, així com un posicionament, almenys teòric, a favor de la incorporació del punt de vista de les dones a l'acció política institucional. També ens facilita l'accés a la informació i a la relació amb la resta d'entitats i grups de dones que hi participen, i ens ofereix una oportunitat de diàleg i d'intercanvi. I el que és més important: participar en els consells vol dir "visualitzar" una part important del moviment feminista davant de les institucions i de tots els altres grups de dones que en formen part, i que ens tinguin com a punt de referència.

No obstant, enfront de tot això que valorem positivament, hi ha altres elements que intervenen negativament en les relacions, com ara la burocratització i tecnicisme en la concreció de les instàncies de participació a diferents nivells (consells, comissions, districtes, territoris...), el problema de la fluïdesa i regularitat en la circulació de la informació, les diferències de funcionament, sobretot de temps. Tots els aspectes de caràcter organitzatiu amb certa possibilitat de solució, però que també són expressió de la pròpia concepció

de l'estructura de les institucions, que continuen responenent a paràmetres de funcionament basats en relacions de poder jerarquizades entre les persones que ocupen llocs de presa de decisió i la ciutadania, i que segueixen sense assumir, per manca de voluntat política, el que representa una participació democràtica, que vol dir una relació d'iguals a iguals; fet que s'agreuja quan les prioritats i els ritmes d'ambdues parts no sols són diferents, sinó que de vegades són molt distants i inclús incompatibles.

Sobretot, la primera i principal de totes les "deficiències" en la relació amb les institucions prové del fet que, per ara, tots els consells i instàncies de participació, són només consultives i en cap cas decisòries. En la presa de decisions i en l'avaluació dels processos i dels resultats de les actuacions és on volem i creiem que cal posar l'èmfasi de la participació per poder avançar. Sense oblidar que l'acció institucional té uns límits, en la mesura en què se sustenta en unes estructures de poder i de repartiment de la riquesa i els recursos que reflecteixen les divisions jeràrquiques de la societat en què vivim. Així, fins i tot

quan les institucions es mostren obertes a l'aportació de noves propostes i demandes, i àdhuc les reclamen, sense participació del mot, el marc formal en què aquestes propostes s'han d'articular les separa del context en el qual s'han desenvolupat i en el moment de l'aplicació pràctica sovint es fa difícil una participació que vagi més enllà de la col·laboració de suport. Aquí rau el nucli fort de la contradicció, front la qual una part del moviment feminista rebutja rotundament tota relació amb les institucions, com també es va assenyalar durant el debat tot recordant que la participació en espais institucionals ens pot distanciar d'aquests col·lectius i "deslegitimar-nos" als seus ulls.

També pesa el context històric en què s'ha desenvolupat la tasca de moltes associacions i grups de dones que, davant les carències dels serveis públics, durant molt de temps han cobert buits en l'actuació institucional i han fet una tasca de suplència, alhora que han estat pioneres en la reivindicació de serveis per millorar les condicions de vida de les dones. Però quan aquests ser-

veis van ser assumits per les institucions, els col·lectius que els havien impulsat van perdre'n el control i es va establir una relació utilitarista, que encara perviu en molts casos, en la qual les associacions reben recursos a canvi de prestar uns serveis, moltes vegades amb una infradotació presupostària.

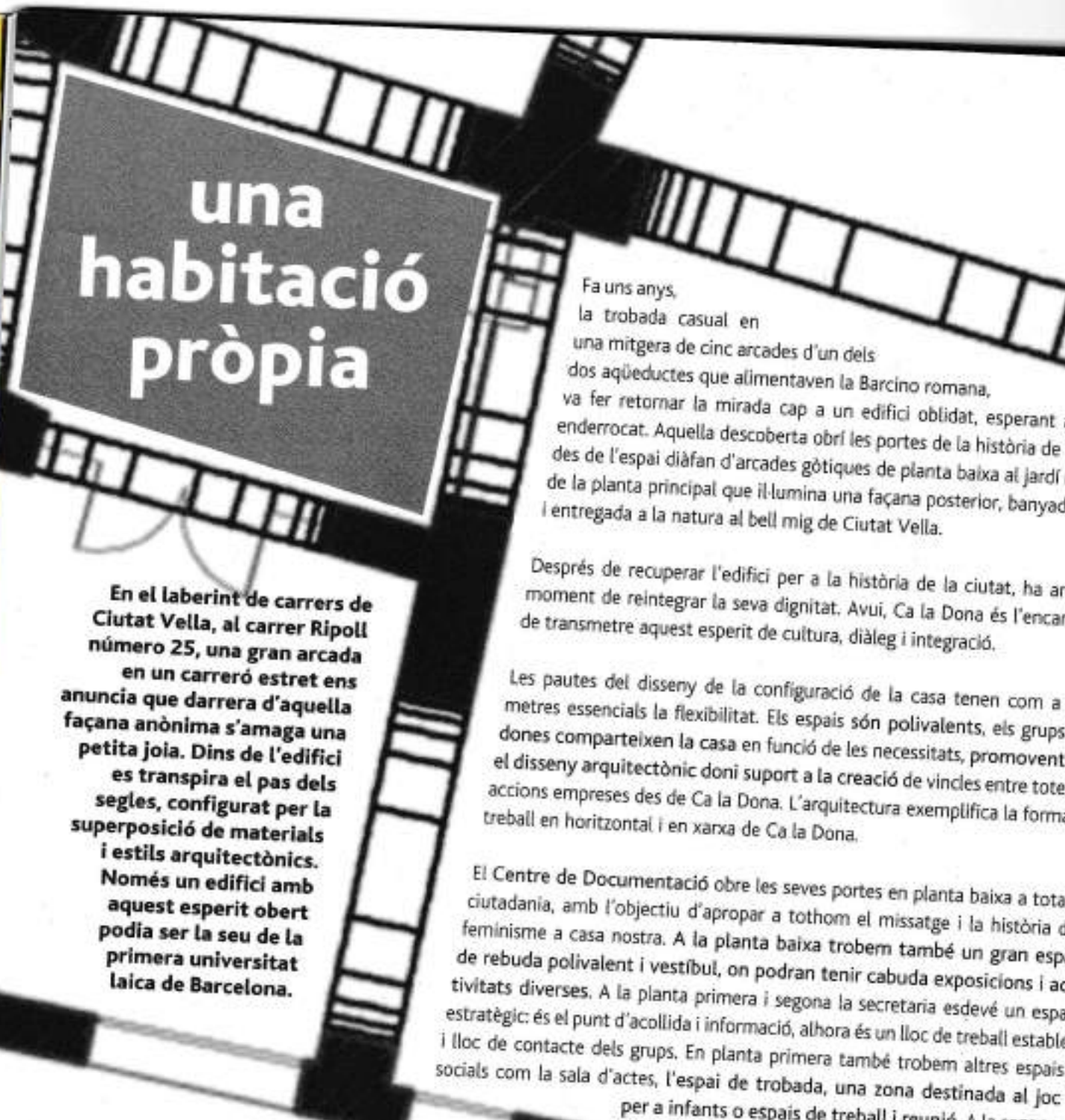
En aquest marc "deficitari" cal entendre les contradiccions que ens genera i el recel que desperta o pot despertar en el col·lectiu de Ca la Dona la presència de "representants" en els Consells —"representants" entre cometes, ja que en realitat no ens considerem representants ni delegades de res, sinó que el que intentem és ser transmissores de la veu múltiple i diversa de Ca la Dona—, i la sensació que moltes van expressar durant el debat que el que cal és no dedicar-hi gaires esforços.

A la vegada, com a conclusió del debat, també vam veure que —com ens recordava la Carolina Egio— "som una comunitat de pensament mobilitzada a nivell mundial, feminista, articulada en diferents punts modals, com moltes llumetes repartides arreu que il·luminen el món", una d'elles, Ca la Dona. És des d'aquesta posició de reconeixement del nostre valor que ens podem relacionar amb les institucions, com també ho fem amb els moviments socials, amb les universitats, amb col·lectius diversos, marcant nosaltres els ritmes i els objectius. Malgrat les contradiccions i sense menystenir els riscos, podem buscar sortides i trobar solucions en funció de les circumstàncies de cada moment si no oblidem les nostres arrels i si som conscients de quines són les nostres prioritats i els nostres desigs en relació a cada tema i a cada situació, sense sentir-nos obligades a seguir una agenda que no és la nostra.

1. "Feminismo, nuevos paradigmas y acción gubernamental", Anna Bosch. *Ómnibus la política en la red: anuario de movimientos sociales*, coordinat per Elena Grau Blosca i Pedro Ibarra Güell. Barcelona, 2005, isbn 84-7426-894-X, p. 209-219.

2. Les qui signem aquest article formem o hem format part d'aquests consells en nom de Ca la Dona: Mercè Otero Vidal al Consell de les Dones de Barcelona, Mireia Bofill al CNDC i Maria Morón al Consell de Catalunya.

3. Anna Bosch ens ho recorda en el text ja citat, quan explica com neix el s'ha anomenat espai de governança: "la continuïtat de qualsevol sistema només és possible si té un grau acceptable de legitimitat. Per això les institucions de l'Estat i els partits polítics han començat a mirar cap a la societat civil organitzada tot cercant legitimitat. Aquí és on apareix l'espai que s'ha anomenat de governança, un espai on les institucions s'obren a les idees dels moviments socials, i on els moviments tenen la possibilitat de contaminar l'acció institucional amb els seus valors i objectius per fer realitat les seves utopies, trobant un lloc per al seu no-lloc". A nosaltres ens toca valorar fins a quin punt estem aconseguint crear i/o exemplar aquest espai de governança, i en funció d'això mesurar fins on volem arribar en la relació.

una habitació pròpia

En el laberint de carrers de Ciutat Vella, al carrer Ripoll número 25, una gran arcada en un carreró estret ens anuncia que darrera d'aquella façana anònima s'amaga una petita joia. Dins de l'edifici es transpira el pas dels segles, configurat per la superposició de materials i estils arquitectònics. Només un edifici amb aquest esperit obert podia ser la seu de la primera universitat laica de Barcelona.

Fa uns anys, la trobada casual en una mitgera de cinc arcades d'un dels dos aqüeductes que alimentaven la Barcino romana, va fer retornar la mirada cap a un edifici oblidat, esperant a ser enderrocant. Aquella descoberta obrí les portes de la història de Ripoll 25 des de l'espai diàfan d'arcades gòtiques de planta baixa al jardí romàntic de la planta principal que il·lumina una façana posterior, banyada pel sol i entregada a la natura al bell mig de Ciutat Vella.

Després de recuperar l'edifici per a la història de la ciutat, ha arribat el moment de reintegrar la seva dignitat. Avui, Ca la Dona és l'encarregada de transmetre aquest esperit de cultura, diàleg i integració.

Les pautes del disseny de la configuració de la casa tenen com a paràmetres essencials la flexibilitat. Els espais són polivalents, els grups i les dones comparteixen la casa en funció de les necessitats, promovent que el disseny arquitectònic doni suport a la creació de vincles entre totes les accions empreses des de Ca la Dona. L'arquitectura exemplifica la forma de treball en horitzontal i en xarxa de Ca la Dona.

El Centre de Documentació obre les seves portes en planta baixa a tota la ciutadania, amb l'objectiu d'apropar a tothom el missatge i la història del feminisme a casa nostra. A la planta baixa trobem també un gran espai de rebuda polivalent i vestíbul, on podran tenir cabuda exposicions i activitats diverses. A la planta primera i segona la secretaria esdevé un espai estratègic: és el punt d'acollida i informació, alhora és un lloc de treball estable i lloc de contacte dels grups. En planta primera també trobem altres espais socials com la sala d'actes, l'espai de trobada, una zona destinada al joc per a infants o espais de treball i reunió. A la segona planta se situaran aquelles

JANORA BISTRATÉN CASTELLS.
PROFESSORA DE L'ASSIGNATURA HABITATGE
I COOPERACIÓ, ARQUITECTA DEL PROJECTE

activitats que requereixin una major intimitat, així com el treball corporal i altres espais de reunió i treball. En general, un edifici sense jerarquies, sota els criteris de sostenibilitat i accessibilitat, que permeti que totes puguem trobar l'espai adequat per a qualsevol activitat que pugui sorgir.

L'edifici s'estructura en dues parts separades, amb dos accessos diferenciats. Un és el de Ca la Dona des del carrer Ripoll. L'altra accés, des de la Plaça de les Dones (actualment aparcament de motos de Duran i Bas) dona entrada al Casal Infantil del Gòtic. Aquest últim servirà per dinamitzar un nou espai cívic que representa la citada plaça i alhora millorarà la relació i l'accessibilitat amb el jardí romàntic i la plaça Isidre Nonell. Un gran vestíbul a doble espai rebrà les persones que visitin el Casal Infantil, situat a la planta principal, podent percebre des del vestíbul la veritable magnitud de l'aqüeducte i el tall constructiu que es veu des de l'interior. Serà aquest espai el qual, a través d'una escala i ascensor d'ús públic, també doni accés al Jardí Romàntic.

La façana oest es reforma per convertir-se en el marc adequat de l'aqüeducte romà, que penetra fins la casa. Es busca un efecte de reflex que permet donar continuïtat a l'aqüeducte romà existent, donant més magnitud a les troballes arqueològiques.

PROCÉS PARTICIPATIU

La rehabilitació de l'edifici s'enfoca com un procés on les dones i grups de Ca la dona puguin participar en la definició d'una arquitectura de i per a les persones. El procés d'integració en el disseny es fonamenta en trobar un llenguatge comú entre sòcies i projectistes, basat en el suport de maquetes, que, durant trobades de treball constant, s'intercanvien somnis, inquietuds, idees, coneixen la història de l'edifici, la seva volumetria, les seves mides, les possibilitats de futur.

La coordinació es realitza en el marc d'un conveni entre Ca la Dona i la Universitat Politècnica de Catalunya que, a través de l'assignatura Habitatge i Cooperació de l'ETSAB (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona) i la Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC, desenvolupa un projecte docent, amb la participació de les alumnes, que busca el vincle de l'arquitectura i la seva dimensió social.

Les excavacions arqueològiques prèvies a la fase actual s'han realitzat, també, en conveni amb una universitat: la Universitat de Barcelona (a través de la Fundació Bosch i Gimpera), amb la professora Gisela Ripoll, i la participació d'arqueòlogues i estudiants de la seva assignatura.

PERÒ, COM HEM ARRIBAT FINS AQUÍ?

Ca la Dona busca espai des del 2003, per la conjunció de diversos factors: la manca d'accessibilitat de la seu actual (que el propietari no ha permès adaptar); la manca d'espai per al desenvolupament dels projectes i grups, ja que els més de 400 m² de l'actual casa estan sobresaturats; així com l'enorme despesa econòmica que suposa el pagament del lloguer.

Ripoll 25 va ser l'escollida entre totes les possibilitats que vam trobar i que se'ns van oferir en les recerques de l'equip de suport inicial del projecte, en el que comptàvem amb la participació de l'arquitecta Isabel Martínez Stolcke.

Hem treballat buscant el compromís polític i econòmic de les institucions catalanes en el projecte, des del respecte a l'autonomia de Ca la Dona. I hem trobat la complicitat de la Regidoria de Dones de l'Ajuntament de Barcelona, la Regidoria de Ciutat Vella, la Diputació, i l'Institut Català de les Dones, que es van comprometre políticament des dels inicis del projecte, també en la recerca de finançament per a la rehabilitació de l'edifici. Aquest fet és rellevant com a reconeixement ja no a la pròpia Ca la Dona, sinó a l'aportació històrica del moviment feminista. I potser és rellevant, encara més, com a *experiència de treball des de la política de la relació i des de l'aposta per la mediació femenina en el món*.

Ara bé, assolir el finançament era complex. Hi ha tres elements que ens han ajudat: l'edifici és patrimonial, la propietat és de l'Ajuntament de Barcelona, i una part de l'edifici es destinarà a equipament municipal. Finalment, la Regidoria de Ciutat Vella, juntament amb la Regidoria de Dones de l'Ajuntament, van proposar el projecte de Ca la Dona i el Casal Infantil per al conegut "Pla Zapatero" (Fons Estatal d'Inversió Local). D'aquesta manera, Foment de Ciutat Vella gestiona la rehabilitació de l'edifici, mentre Ca la Dona busca el finançament per a la direcció arquitectònica, que es realitza en el marc de l'esmentat conveni amb la UPC.

I així, per fi, les obres s'han iniciat.

Ripoll 25, més enllà del producte, es transforma en un referent de la memòria del barri i del feminisme gràcies a l'aportació de totes les dones que l'hauran fet possible.

No ets sòcia de Ca la Dona però vols rebre la nostra publicació feminista?
Doncs... subscriu-te! Per només 9€ l'any, t'enviem els 5 números anuals que t'arribaran allà on ens diguis.
I si ja ets sòcia, per cada nova subscripció que aconseguis, un regal sorpresa!

NOM _____ **COGNOMS** _____ **POBLACIÓ** _____

ADREÇA _____

CP _____ **CORREU - E** _____

TELÈFON _____ **WEB** _____

Prego que acceptin a càrrec del meu compte els rebuts presentats per Ca la Dona, fins que rebin cap ordre meua en sentit contrari.

ENTITAT _____ **OFICINA** _____ **DC** _____ **NÚMERO DE COMpte** _____

Signatura _____ d _____ de _____

Les dades de caràcter personal que es recullen aquí són tractades de conformitat amb la Llei orgànica de protecció de dades, i amb la normativa concordant.
Són necessàries per a gestionar el llibre de subscriptors i ens permetran fer-vos arribar només les informacions de la revista i ocasionalment altres que considerem especialment rellevants. De conformitat amb la llei, pots exercir el dret de accés, de rectificació i de cancel·lació o d'oposició dirigint un escrit a Ca la Dona.

**el somni continua... no t'adormis,
fes-te'n sòcia!**

c/ Casp, 38, PRAL - 08010 BARCELONA.

TELÈFON: 934 127 161

FAX: 934 123 996

CALADONA@CALADONA.ORG

WWW.CALADONA.ORG

HORARI DE SECRETARIA:

DILLUNS, DIMARTS, DIMECRES, DIJOUS
DE 10.00 A 14.00 H DE 16.00 A 20.00 H

AMB EL SUPORT DE:

Diputació
Barcelona
sòcia de municipis

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Mitjans de Comunicació
Secretaria de Mitjans de Comunicació

Ajuntament

de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Dones